

УДК 159.9.07

Оксана Олександрівна БАБЕНКО,

головний судовий експерт

Полтавського науково-дослідного

експертно-криміналістичного центру МВС України

ОСОБЛИВОСТІ РОЗУМІННЯ СУТІ ПСИХОЛОГІЧНОГО ВПЛИВУ НА ОСОБУ СЛІДЧИМИ СЛІДЧИХ ПІДРОЗДІЛІВ МВС УКРАЇНИ

Розглянуті результати дослідження самооцінки слідчими знань з особливостей застосування методів та прийомів психологічного впливу та розуміння слідчими суті психологічного впливу на особу.

У зв'язку із популярністю відеофіксації слідчих дій, експертам психологам була надана можливість досліджувати психологічні складові комунікативної діяльності працівників правоохоронних органів, зокрема слідчих, які зазвичай є безпосередніми учасниками у згаданих слідчих діях.

Найчастіше об'єктом в рамках судово психологічної експертизи виступають відеозаписи слідчої дії допиту підозрюваної особи. А головним запитанням на експертизу виноситься наступний зміст питання «Чи є у відеозаписі відтворення обстановки та обставин подій (дата проведення) за участю особи (прізвище, ім'я та по батькові) ознаки здійснення на неї психологічного впливу з боку осіб, які брали участь у проведенні даної слідчої дії?» [1].

Таким чином, головним завданням експерта психолога при дослідженні відеозаписів слідчих дій, є встановлення наявності психологічного впливу учасників слідчих дій на особу яку допитують, шляхом дослідження вербальних та невербальних психологічних особливостей осіб що беруть участь у комунікації.

Дослідження теоретичної частини визначення поняття «психологічний вплив», дозволяє визначити запитання, яке виноситься на експертизу, як не коректне. Оскільки, за багатьма авторитетними науковцями в області комунікативної психології є обґрунтоване визначення поняття психологічного впливу, як такого, що присутнє у будь якій комунікативній діяльності. Тобто, звичайне спілкування двох людей між собою, саме по собі вже включає в цей процес психологічний вплив у вигляді різних його форм: наслідування, навіювання, конформності, переконання тощо. А якщо говорити про ситуацію слідчої дії, психологічний вплив є очевидним. Обмежена ситуація, обмежені дії допитуваної особи, її статус та статус учасників слідчої дії вже, без будь якого комунікативного контакту, психологічно впливають на процес комунікації особи. Одним із механізмів психологічного впливу буде самопереконання особи у наданні

показань та характеру надання таких показань, яке буде корегуватися фактором емоційного впливу особи на процес комунікації. Таким чином, під час такої регламентованої слідчої дії, як допит, яка проводиться в присутності кількох осіб та за встановлених умов, психологічний вплив відбувається мимоволі і він буде присутній в будь-якому випадку.

Повертаючись до дослідження відеозаписів під час судової психологічної експертизи, варто зосередити питання на наявності неправомірного (недопустимого) психологічного впливу. Так як, в деяких випадках правильно побудована слідчим комунікативна технологія з використанням прийомів психологічного впливу (спонування до наслідування, формування прихильності, коректне переконання у дачі правдивих показань, тощо), спонукають особу до надання показань та знижують загальний негативний емоційний фон (якщо такий присутній) під час допиту.

Для встановлення психологічних особливостей використання слідчими у своїй практиці психологічного впливу, нами було проведене дослідження у якому взяло участь 54 слідчих, що працюють на території Полтавської області. Стаж роботи у органах внутрішніх справ коливається від одного року до 20 років. Стаж роботи слідчим від одного року до десяти.

Під час дослідження самооцінки розуміння, власне суті поняття психологічний вплив, було встановлено, що 12,9 % мають низький рівень розуміння сутності поняття психологічний вплив, 40,7 % оцінюють свій рівень, як середній, 31,5 % – як достатній та 1,8 % – мають високий рівень розуміння. Не відповіли на запитання 13,1 % опитаних.

Наступним етапом дослідження стало визначення у слідчих уявлення та розуміння суті поняття «психологічний вплив». Методом контент аналізу було визначено та структуровано відповіді, таким чином було встановлено, що суть психологічний впливу на особу, слідчі розуміють, як:

- переконання, навіювання, нав'язування власної думки, примушення, схилення особи до вчинення конкретних дій (поза її волею), зміни поведінки з метою задоволення власних потреб (мається на увазі потреб особи що використовує прийоми психологічного впливу) (33,3 %);
- вплив з метою отримання результатів (досягнення конкретних цілей за допомогою психологічного впливу) (16,7 %);
- вплив на емоційний (душевний) стан особи, думки, переконання (без окреслення кінцевої мети) (14,8 %);
- взаємодія, спілкування, взаємний обмін інформацією (11 %);
- отримання достовірних (істинних) результатів, дізнатись якихось подробиць (5,5 %);
- діагностика психічного стану опонента для обрання найбільш ефективних прийомів використання слідчої дії (3,7 %);

- психічний тиск до моральності людини (1,8 %);
- не змогли відповісти на запитання (13,2 %).

Таким чином, більшість опитуваних вбачає суть психологічного впливу на особу у методах переконання, навіювання, нав'язування власної думки, задля досягнення власної мети. Фактично, більшість слідчих, розглядають застосування прийомів психологічного впливу в рамках не допустимих його норм під час проведення слідчої дії, наприклад допиту. Розуміння слідчими основ психологічного впливу, на нашу думку є поверхневим, оскільки розцінюється, переважно тільки зі сторони негативного впливу на особу, щодо якої застосовуються прийоми психологічного впливу.

В подальшому, наше дослідження направлене на більш детальне розуміння слідчими суті проблеми використання у своїй роботі методів та прийомів психологічного впливу.

Список бібліографічних посилань

1. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень : наказ М-ва юстиції України від 08.10.1998 № 53/5. *Офіційний вісник України*. 1998. № 46. Ст. 72.

Отримано 01.03.2019

УДК [159.9:351.74](082)

Оксана Миколаївна ВОЛУЙКО,

провідний науковий співробітник відділення методичного забезпечення освітнього процесу навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ (м. Київ),

 <https://orcid.org/0000-0002-3723-5415>

ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ ДО ІННОВАЦІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Психологічна готовність працівників поліції до інновацій розглядається як важлива умова успішного здійснення їх професійної діяльності, яка здатна сформуванати особистісний ресурс в умовах постійних соціальних змін. Зазначено, що готовність до інноваційної правоохоронної діяльності – особливий особистісний стан, який передбачає наявність у поліцейського мотиваційно-ціннісного ставлення до професійної діяльності, володіння ефективними способами і засобами досягнення професійних цілей, здатності до рефлексії.

Актуальність зазначеної проблеми за сучасних умов державотворення зумовлена помітним поворотом до людини у зв'язку з новими реаліями буття та об'єктивною потребою в переході до нової